

Νίτσα Τζώρτζογλου

ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ

(από το βιβλίο *Περπατώντας στους αιώνες*, εκδ. Καστανιώτη)

Ο παπα-Θανάσης βγήκε από το καμαράκι του, χώθηκε στην παγωμένη εκκλησιά και χουχούλισε τα χέρια στο τρεμάμενο φιτίλι του καντηλιού. Κρύο που έκανε! Ο νάρθηκας θα ήταν ακόμα πιο κρύος, ακόμα πιο χτυπημένος από το ξεροβόρι. Κακόμοιρα παιδάκια! Πώς θα ερχόντουσαν στην καρδιά του χειμώνα; Να είχε, τουλάχιστον, κούτσουρα, να τους ετοιμάσει φωτίτσα! Μα τα κούτσουρα λιγοστά και τα παιδιά τα κουβαλούσαν μόνα τους. Ο παπάς πικροχαμογέλασε. Η πλερωμή για το δασκάλεμα!

Κάθε νύχτα ξυπνούσε την ίδια ώρα. Δεν είχε ανάγκη ούτε από ξυπνητήρια ούτε από κοκόρια. Η παρήγορη ιδέα πως σε λίγο θα ερχόντανε τα σκολιαρούδια του έφτανε να τον βγάλει από τον πιο βαθύ ύπνο. Γύρω στα πενήντα, ψηλός και κοτσονάτος, χωρίς τα γένια και το τριμμένο ράσο του, θα 'μοιαζε με γυρολόγο, μεπραματευτή. Και τέτοιος ήτανε! Πολύ αργότερα αποφάσισε να το ρίξει στην εκκλησιά, μα όταν το 'κανε, το 'κανε με όλη του την καρδιά.

Είχε πάει στο Αγιονόρος να πουλήσει το βουλοκέρι του στα μοναστήρια. Γνωρίστηκε με κάποιο καλόγερο, άγιο άνθρωπο.

— Το Γένος δε χρειάζεται εμπόρους, τέκνο μου, χρειάζεται δασκάλους. Ώρα να ξυπνήσει...

Οπραματευτής το σκέφτηκε και το ματασκέφτηκε. Τι κατάλαβε τόσα χρόνια που γυρνούσε ανώφελα τον κόσμο; Μέχρι την Πόλη έφτασε, μέχρι τη Σμύρνη και την Προύσα, ό,τι πουλιότανε κι αγοραζότανε το είχε εμπορευτεί. Δε σου λέω! Άνοιξε το μυαλό του, ταξίδεψε, έμαθε, μα τώρα βρέθηκε πολύ μεγάλος για να κάνει φαμίλια, πολύ νέος για ν' αποτραβηχτεί. Το δασκαλίκι του πήγαινε. Από γράμματα, ήξερε καλά, ήταν και καλλίφωνος. Έλεγε όλα τα τροπάρια απόξω. Ζήτησε από τον άγιο καλόγερο να τον χειροτονήσει, χάρισε το βουλοκέρι στα μοναστήρια. Με ράσο και αντερί, ξεκίνησε να βρει εκκλησιά. Κατηφόρισε.

Το χωριό αντίκρου στην Καλαμπάκα του άρεσε. Προσηλιακό, πίσω το βουνό, μπρος ο κάμπος σπαρμένος βράχους θεόρατους, στεφανωμένους, αντίς για σύννεφα, από μοναστήρια και παιδομάνι

μπόλικο. Οι δυο εκκλησιές του λειτουργιόντουσαν, η τρίτη απόμεινε κλειστή. Οι άλλοι παπάδες ήταν μεγάλοι στα χρόνια, δεν το βαστούσε η περδικούλα τους να πάνε κόντρα στον Τούρκο και στις προσταγές του. Αυτός θα τα μάζευε τα σκολιαρόπουλα, θα το άνοιγε το σκολειό του, είτε το ήθελε ο αγάς είτε όχι.

Ρίζωσε στο εκκλησάκι του Άγιου Παντελεήμονα με τις παμπάλαιες τοιχογραφίες, ρίζωσε και στις καρδιές των χριστιανών. Τον βλέπανε σαν πατέρα και σαν προσάτη κι όταν τους ζήτησε τα παιδιά τους να τα δασκαλεύει, αφήφησαν την προσταγή των Τούρκων και του τα στείλανε πρόθυμα κι ας ήταν να ξεπορτίζουν μες στ' άγρια μεσάνυχτα.

Και πάλι πικροχαμογέλασε ο παπάς. Θυμήθηκε τα μικράτα του, όταν κι αυτός πήγαινε στο σκολειό του χωριού του, κάπου στα Γιάννενα. «Φεγγαράκι μου λαμπρό...» τραγουδούσε πασκίζοντας να παίρνει κουράγιο και να μη σκιάζεται τη μαυρίλα και τη νύχτα. Τότε ήταν άλλοι καιροί. Τώρα ο Τούρκος, αγριεμένος από κάτι ξεσπάσματα της ρωμιοσύνης, από τα καμώματα των αρματολών —να 'τανε το πρώτο ξεσήκωμα του Γένους;— τ' απαγόρευσε το δασκάλωμα.

— Κατακαημένη ρωμιοσύνη, κατακαημένα νιάτα που μεγαλώνετε με κλειστά μάτια!

Προφυλαγμένα βήματα, τριξίμο στην πόρτα κι ο Ευθύμης της χήρας γλίστρησε από το άνοιγμα με την ανάσα κομμένη, με τα δόντια να χτυπούν.

— Παγωνιά! Πρώτος έφτασα; έκανε δίνοντας στον παπά το ξύλο που κρατούσε.

Τον βοήθησε να βάλουν το προσάναμμα και να στήσουν τη φωτίτσα, να μη φαίνεται από την πόρτα.

Σύγκαιρα καμιά δεκαριά παιδιά μαζεύτηκαν, τράβηξαν κάτω από το παγκάρι τις γιδίσιες προβιές, τις άπλωσαν και στρώθηκαν κατάχαμα. Ήταν τυχερά που ο τόπος είχε περισσιες κατσίκες και καθόντουσαν στα ζεστά. Σ' άλλα χωριά δεν είχαν ούτε χράμια! Ο παπα-Θανάσης, χασομερνώντας για τους υπόλοιπους, έφερε, ωστόσο, το κερί, σταυροκοπήθηκε, είπαν την προσευχή κι άρχισε το αλφάβητο:

— Α, Χριστέ βοήθει μοι, Β, Χριστέ...

Τα παιδιά μαζεύτηκαν και το μάθημα προχωρούσε, ωστόσο ο παπάς έδειχνε ανήσυχος. Με γρήγορη ματιά μέτρησε τα σκολιαρούδια. Έλειπε ένας. Ο καλύτερος κι ο μεγαλύτερος.

«Πού, στην ευχή, είναι ο Θόδωρος ο Γκόλφης; Τι του συνέβηκε;»

Ο παπα-Θανάσης τον ξεχώριζε από τους άλλους. Σπίρτο μοναχό! Τον κρατούσε τελευταίο να του ξηγήσει τα όσα οι μικροί δεν καταλάβαιναν, να του μιλήσει για τα ταξίδια του, για τους τόπους που γνώρισε, για τον Πατριάρχη, να του ανοίξει το μυαλό. Ο Θόδωρος ήτανε καμωμένος για μεγάλα πράγματα. Ο παπα-Θανάσης θα έγραφε σε γνωστούς του στα Γιάννενα κι ο Στάθης ο Γκόλφης είχε υποσχεθεί πως από του χρόνου θα τον έστελνε το γιο του στη Σχολή. Μια πού, στο καλό, ήτανε τώρα; Τι του 'λαχε;

Ο Θόδωρος είχε κακό συναπάντημα. Ξεκίνησε από το σπίτι καθυστερημένος κι είχε πάρει το δρόμο με γοργό βήμα: «Να ζεσταθώ κιόλας!» Όσο βιαστικός ήτανε, άλλο τόσο και προσεχτικός. Με την κόχη του ματιού του, ξεχώρισε κάποια σκιά να ξεκολλά από τον έναν τοίχο και να κολλά στον άλλο. Πότε δεξιά, πότε ζερβά, μα πάντα πίσω του.

«Ρωμιός, μια βολά, δεν είναι...» σκέφτηκε ο Θόδωρος ξέροντας πως χριστιανός δε θα τολμούσε να ξεμυτίσει μες στ' άγρια μεσάνυχτα. Κι ύστερα, γιατί θα τον έπαιρνε ξοπίσω; Τούρκος τότε!

«Θες να σε πάω στο σκολειό, να τους πιάσεις στα πράσα; Κάτσε και θα δεις» του έταξε, μα η καρδιά του βάλθηκε να φτερουγίζει. Ο παπα-Θανάσης κι οι φίλοι του ήταν σε κίνδυνο. Θα τους γλίτωνε, όμως! Από τη μια, για να παιδέψει το μεμέτη κι από την άλλη, να κερδίσει καιρό να σκεφτεί, καμώθηκε πως, τάχα, έχασε το δρόμο. Πισωγύρισε και τον έκανε γούστο που τσακίστηκε να κρυφτεί σε κάτι χαλάσματα, το μυαλό του δούλευε.

— Αυτό είναι, το βρήκα! Φτάνει να τα καταφέρω, φτάνει να με πιστέψει... μονολόγησε ευχαριστημένος.

Το κρύο πια δεν τον έμελλε, μα η λαχτάρα του 'σφιγγε την καρδιά. Θα έμπαινε, άραγε, ο παπάς στο νόημα, να πάρει μέρος στη συμπαιγνία; Κι αν όχι, τι θα γινότανε με τον Τούρκο που παραφύλαγε;

Ναι, έφτασε κιόλας. Πέρασε μπρος από το ιερό κι έστριψε κατά την πόρτα. Φως δε φαινότανε, μα κάποιο σιγανό μουρμουρητό έφτασε στ' αυτιά του, καθώς ο παπάς, όλο και πιο ανήσυχος για τον Θόδωρο, συνέχιζε, ωστόσο:

— Ένας είναι ο Θεός, δύο τα χεράκια, τρία η Αγία Τριάς...

Το αγόρι κοίταξε πάνω από τον ώμο. Ο ίσκιος ήτανε μακριά για ν' ακούσει, μα οι φωνές καλό να πάψουν. Πάσκισε να τις σκεπάσει τρέχοντας βαριά στο πατημένο χώμα. Ρίχτηκε στην πόρτα του νάρθηκα βροντώντας με δύναμη.

— Παπα-Θανάση, εεε, παπα-Θανάση, ξύπνα! Ανάγκη να σου μιλήσω...

Ο παπάς κατάλαβε. Ο Θόδωρος προσπαθούσε να τον ειδοποιήσει. Για τι πράγμα, δεν ήξερε ακόμα, μα έμοιαζε σοβαρό. Έγνεψε στα σκολιαρούδια που, δασκαλεμένα, άρπαξαν τις προβιές και στριμώχτηκαν κάτω από τα στασίδια της κατασκότεινης εκκλησιάς. Εκείνος καμώθηκε πως χασομερνά.

— Εεε, παπά! Ξύπνα που σου κραίνω!

— Ποιος είναι μες στη νύχτα; ακούστηκε νυσταγμένη, τάχα, μα βροντερή η φωνή του. Το ένιωσε πως έπρεπε να παίξει το παιχνίδι του παιδιού.

— Εγώ, ο Θόδωρος του Γκόλφη...

— Περίμενε, τέκνο μου!

Φύσηξε το κερί, στούμπωσε τη φωτιά και χάραξε την πόρτα του νάρθηκα.

— Χώσου και κάνει κρύο! φώναξε.

— Δεν έχω καιρό, αντιφώναξε ο Θόδωρος, χωρίς να κουνήσει.

Σκοπός του ήταν η κουβέντα του με τον παπά ν' ακουστεί καλά από τον Τούρκο. Τον είχε δει δα που κρύφτηκε πίσω από τη βαλανιδιά. Ξαφνικά, έμπηξε τα κλάματα.

— Γρήγορα, παπά μου, βιάσου. Μεγάλο κακό βρήκε το σπιτικό μας. Ο πατέρας μου είναι στα ρούχα. Δε μιλά, δε λαλά, μόνο μουγκρίζει. Η μάνα αλαφιάστηκε. Σε ζητά, να τον μεταλάβεις...

Ο παπα-Θανάσης πισωπάτησε ταραγμένος. Όλα τούτα ήταν αφύσικα. Μάντευε πως κάτι άλλο έκρυβαν. Να βγάλει, όμως, τ' Άχραντα Μυστήρια χωρίς λόγο! Βαρύ το κρίμα! Έλα, πάλι, που κακόβαλε για σοβαρό! Που δεν πίστεψε ούτε για μια στιγμή στην αρρώστια του Στάθη Γκόλφη! Σκέφτηκε τα κούτσικα τα τρεμάμενα, τα στριμωγμένα στην εκκλησιά, τον άγνωστο κίνδυνο, την ευθύνη του σαν πατέρας του ποιμνίου. Την απόφασή του την πήρε. Είχε δεν είχε το δικαίωμα, αυτός, ο παπα-Θανάσης, θα τα 'βγαζε τ' Άχραντα Μυστήρια κι ας έπεφτε το κρίμα στο κεφάλι του.

— Πήγαινε κι έρχουμαι! έκανε στον Θόδωρο που συνέχιζε τις κλάψες φωναχτά.

— Δεν πάω πουθενά! Η μάνα είπε να σε περιμένω, να γυρίσω μαζί σου! Να μου δώσεις, λέει, φανάρι, να σου φέγγω.

— Έλα τότε μέσα να ετοιμαστώ! έκανε ο παπάς, έκλεισε κι αμπάρωσε την πόρτα, τράβηξε τον Θόδωρο στην εκκλησιά και τότε μόνο μουρμούρισε:

— Λέγε!

— Το και το! Και τώρα είν' απόξω κρυμμένος και περιμένει.

«Αξίζει η θυσία, αξίζει η βεβήλωση», αποφάσισε ο παπα-Θανάσης σκύβοντας κατά τα λουφασμένα παιδάκια.

— Ακούσατε; Δε θα κουνήσετε! Μόνο ο Ευθύμης θα κοιτά από το παραθυράκι του ιερού. Αν σιγουρευτεί πως ο Τούρκος έφυγε, τότε μόνο θα δώσετε μια τρεχάλα κατά τα σπίτια σας. Ειδεμή, θα με περιμένετε...

Με τον Θόδωρο προστουλάτη, να κρατά αναμμένο φανάρι κόντρα στον καιρό, κι ακολουθώντας με το σκεπασμένο το δισκοπότηρο, ο παπάς, αργά κι επίσημα, καθώς το ζήτηγε η περίσταση, βγήκε από τον Άγιο Παντελεήμονα αφήνοντας δεκαεφτά ψυχούλες να τρέμουν.

«Δώσε, Θεέ μου, να μην πάει η θυσία χαμένη! Δώσε να μη με πάρει καταπόδι, προτού ειδοποιήσω τον Στάθη τον Γκόλφη να πέσει στα ρούχα, να κάνει τον ετοιμοθάνατο! Συγχώρεσε με, τον αμαρτωλό...

Ο Τούρκος, ως είδε τη συνοδεία, άφησε χαμηλόφωνη βρυσιά. Τζάμπα ο κόπος του με το βρομόκαιρο! Έκανε λίγα βήματα κατά την εκκλησιά, μα δεν το τόλμησε να μπει. Να μαγαρίσει την ψυχή του στο τέμενος των γκιαούρηδων! Με το κεφάλι χωμένο στη γούνα του, πήρε το δρόμο του γυρισμού. Θα το 'λεγε στον αγά πως άδικα κακόβαλε για τους ρούμηδες. Πως αυτός, μια βολά, δεν είδε άλλο, εξόν από τον παπά που πήγε να μεταλάβει ένα άπιστο σκυλί.

Ο Ευθύμης, σκαρφαλωμένος στο παραθύρι, τον είδε που περνούσε κι έγνεψε πίσω του. Τα δειλά κεφαλάκια ξεπρόβαλαν κάτω από τα στασίδια στο τρεμάμενο φως του καντηλιού. Μια φωνίτσα ρώτησε:

— Να φύγουμε τώρα;

— Όχι ακόμα, έκανε ο Ευθύμης, πήδηξε από το σκαμνί, βγήκε και τρεχάτος, έκανε το γύρο της εκκλησιάς. Τον πρόφτασε τον ίσκιο, τον πρόφτασε να χάνεται στο βάθος της ρούγας. Στα τσακίδια! του ευχήθηκε και γύρισε ανακουφισμένος.

— Πάμε, παιδιά.

Δεκαεφτά τρομαγμένες σκιές χώνεψαν στα σκοτάδια της χειμωνιάτικης νύχτας.